

הלאטינית היא בודקת האם כדאי לה להש- קיע ברכישת נכסים, במזרח התיכון היא קנתה נכסים שאינה יודעת מה שוויים ואיך לטפל בהם. פרופ' ברנארד לואיס השווה את המדיניות הסובייטית באזורנו לזו של הברי- טים בתקופה הקולוניאלית ומצא דמיון בי- ניהן. את מדיניותה של סין השווה לתפקידם של הרוסים בימים ההם. פרופ' מאנפרד הלפרין דיבר על "חוסר-האונים הסובייטי בשינוי החברה הערבית", ואמר כי הסוב- ייטים לא הצליחו לחולל שינויים בחברה זו או להביא בה למודרניזציה. לדברי ד"ר צבי גיטלמן אין הסובייטים מעוניינים בשינוי החברה המצרית או כל חברה ערבית אחרת. הם זנחו מגמה זו מזמן ומעוניינים רק באינ- טרסים שלהם כמעצמת-על.

הסובייטולוגים ניסו בדרך-כלל להבליט את המאבק הגלובאלי והשפעותיו ולראות בנע- שה באזורנו חלק ממאבק זה. הכוחות המקו- מיים תוארו כ"לקוחות", כעין "שליחים" של המעצמות, המנוצלים על-ידי המעצמות למט- רותיהן. המזרחנים, רובם ישראלים, לא נטו לקבל עמדות אלו וראו בכוחות המקו- מיים את הגורמים שיקבעו את גורלו של האיזור לא פחות, אם לא יותר, מן הכוחות שמבחוץ.

בין המזרחנים דן פרופ' פ. ג'. ואטיקויטיס בהשפעה הסובייטית על מצרים, פרופ' שמ- עון שמיר במארקסיסטים במצרים, ואילו על ההתנגדות למארקסיזם ולקומוניזם במצרים דיבר פרופ' אלי כדורי. בקומוניזם בארצות ערביות דנו ד"ר חיים שקד, גב' אסתר סוארי וד"ר גבריאל ורבורג (סודאן), פרופ' אוריאל דן (עיראק), ד"ר אביגדור לוי (סוריה), ד"ר אמנון כהן (מצרים). המרצים הציגו את הדילמה הסובייטית של תמיכה בקומוניסטים או במשטרם לאומנים אנטי-קומוניסטיים, הרוצים גם הם בהתקרבות לברה"מ, ואת העדפת האחרונים על-ידי הסובייטים, תוך כדי הקרבת הקומוניסטים שגרדפו על-ידי נתמכיה של ברה"מ.

שתי הרצאות הוקדשו בפנס לאספקטים הכל- כלליים של הנוכחות הסובייטית באיזור.

א. י.

THE USSR AND THE MIDDLE EAST

זהו קובץ הרצאות שהושמעו בכנס על ברית- המועצות והמזרח התיכון, שאירגנו בית- הספר להיסטוריה של אוניברסיטת תל-אביב ומכוניו, מכון-שילוח לחקר המזרח התיכון ואפריקה והמכון לחקר ברה"מ ומזרח-אירו- פה, בדצמבר 1971.

את ההרצאות שבכנס אפשר לחלק למספר נושאים: (א) מדיניות-החוץ הסובייטית במי- שור הגלובאלי, (ב) השפעותיה של מדי- ניות זו על המדיניות הסובייטית באזורנו, (ג) ברה"מ—ישראל והסיכסוך הערבי-היש- ראלי, (ד) שיקולים כלכליים במדיניות ברה"מ באזורנו, (ה) יחסי ברה"מ עם המדי- גות הערביות מנקודת-הראות הערבית, (ו) הקומוניזם והמפלגות הקומוניסטיות בארצות הערביות.

הכנס התקיים סמוך למועד שקבע הנשיא סאדאת לסיום "שנת ההכרעה", מועד בו התכוננה מצרים לפתוח במלחמה נגד ישראל. השאלה שהועלתה היתה האם ברה"מ, שהטי- פה ל"פתרון מדיני" של הסיכסוך הערבי- הישראלי, תיגרר למעורבות במלחמה שלא רצתה בה. רוב המשתתפים היו בדעה שהיא לא תתערב בפועל-ממש. שאלה אחרת בנוגע למדיניותה של ברה"מ נסבה על היחס בין קווי-מדיניות לקווי-תעמולה, בין מעשה לדיר- בור. לדברי פרופ' הרברט דינרשטיין אין קשר רב ביניהם, אך חשוב לנו לדעת מה הם אומרים כי הדבר מאפשר לנו לחדור לתוך שיקוליהם ולהיטיב להבינם. פרופ' ר. לוונטל דיבר על שיקולי עדיפויות סוב- יטיים: בין צרכי פנים וחוץ, בין הסיכסוך עם סין לסיכסוך עם המערב, ובעולם השלי- שי—בין משטרים קיימים לנכוחות ראדיקליים יותר.

פרופ' ארנולד הורליך השווה את ברה"מ לסוחר: באירופה יש לה נכסים, באמריקה

* Michael Confino and Shimon Shamir (editors), *The USSR and the Middle East*; Israel Univer- sities Press, 1973; 441 pp.